
Zpráva o českém knižním trhu 2014/2015

Listopad 2015

Vydal Svaz českých knihkupců a nakladatelů v roce 2015.

Autoři jednotlivých kapitol:

Vladimír Pistorius 1, 2b, 4, 9, 10

Ivo Magera 2a

Jiří Vlček 7

Břetislav Hanzel 8

Josef Žák 6

Erika Frýbortová 5, 6

Marcela Turečková 3, 11, 12, 13, 14

Kompletace textů:

Marcela Turečková

Korektury:

Michaela Šmejkalová

© SČKN, 2015

ISBN 978-80-905680-4-4

Obsah

1/ Struktura knižní produkce v roce 2014	4
2/ Prodej knih	7
a/ Celkový objem knižního trhu	7
b/ Průměrná cena knihy	7
3/ DPH v letech 2014 a 2015	10
4/ Čeští nakladatelé v roce 2014	11
a/ Počet aktivních nakladatelů	11
b/ Nakladatelé podle počtu vydaných titulů	11
c/ Nakladatelé podle obrátu	14
d/ Nakladatelé podle charakteru vlastníků	14
e/ Nakladatelé podle sídla	15
5/ Knižní velkoobchod v roce 2014	16
6/ Knižní maloobchod v roce 2014	17
a/ Kamenná knihkupectví	17
b/ Internetová knihkupectví	18
7/ Elektronické knihy v roce 2014 a 2015	20
8/ Audioknihy v letech 2014 a 2015	23
9/ Přímá státní podpora literatury v letech 2010–2015	25
10/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí	27
11/ Možnosti vzdělávání v knihkupeckém a nakladatelském oboru v roce 2014	28
12/ Knihovny v ČR v roce 2014	29
13/ Knižní veletrhy v roce 2014	30
14 Kampaně a projekty propagující četbu knih v roce 2014	31
Poznámky	33

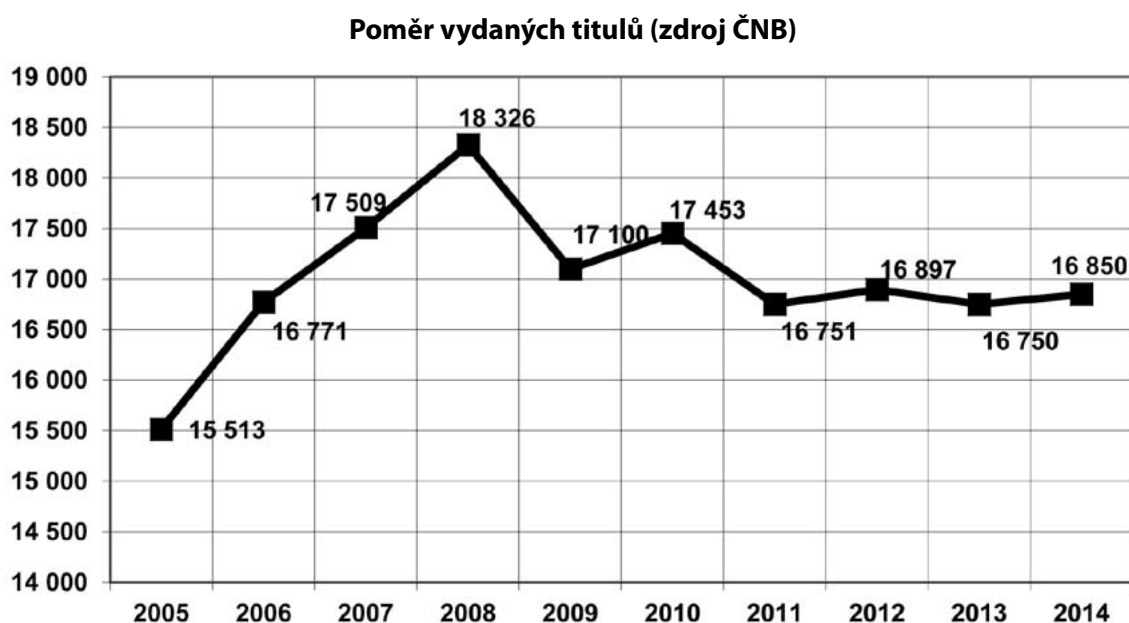
1/ Struktura knižní produkce v roce 2014

Charakter statistických dat

Statistická data o velikosti a struktuře produkce českých knih vycházejí z analýzy titulové produkce, neboť statistická data o finančních objemech v oblasti českého knižního trhu v současné době prakticky neexistují. Ve své analýze se opíráme především o dva zdroje poskytované Národní knihovnou ČR (NK), jimiž jsou každoroční *Výkazy o neperiodických publikacích* (VNP) a bibliografická databáze Česká národní bibliografie (ČNB).

Počet vydaných titulů

Podle ČNB lze odhadnout, že v České republice vyšlo celkem zhruba 16 850 titulů s vrocením 2014 (zhruba o 100 více než s vrocením 2013). Časový vývoj počtu vydaných titulů zachycuje následující graf^[1]:

Uvedená čísla, s výjimkou údajů za roky 2013 a 2014, představují počty knih s daným vrocením zaznamenané v databázi ČNB k 1. 11. 2015. Počty titulů v jednotlivých letech se dále mění s tím, jak NK ČR zpracovává ještě některé nezachycené tituly, a celkový počet titulů lze s významnou přesností odhadnout teprve zhruba po 22 měsících (kupříkladu počet titulů s vrocením 2012 zaznamenaných v ČNB stoupl od 1. 11. 2013 do 1. 11. 2015 ještě zhruba o 800). Počet titulů s vrocením 2013 resp. 2014 zaznamenaných k 1. 11. 2015 činil 16 492 resp. 16 167. Předpokládáme však, že během dalšího roku stoupne toto číslo analogicky jako v předchozích letech, a proto odhadujeme výše uvedené celkové počty v roce 2013 na 16 750 a v roce 2014 na 16 850).

Překlady

Český knižní trh má importní charakter. Do ČR jsou dováženy knihy připravené a vytištěné v zahraničí, zejména však jsou importovány autorské licence, takže VNP za rok 2014 vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 34,6 % všech zpracovaných titulů (v roce 2013 to bylo 36,7 %). Mezi jazyky, z nichž se knihy překládají, dominuje angličtina (52,6 % všech přeložených titulů). Na dalších místech je němčina (15,3 %), francouzština (3,9 %), slovenština (3,1 %), ruština (2,6 %), španělština

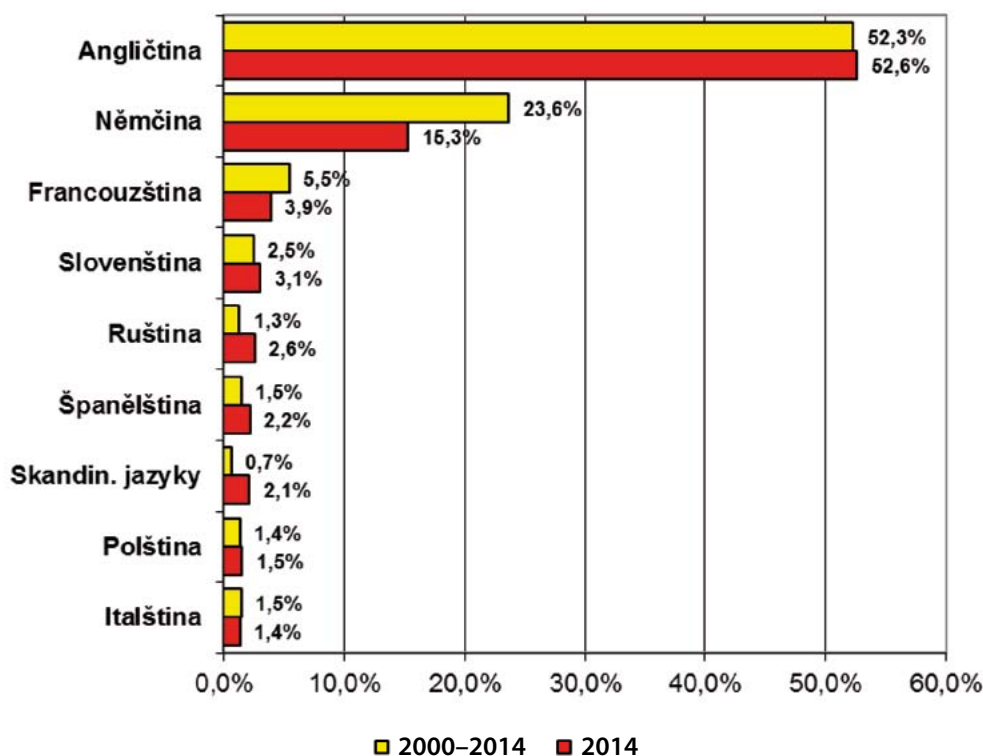
(2,2 %) a skandinávské jazyky (2,1 %). Podíl dalších jazyků na počtu přeložených titulů pak již nepřekračuje 2 %, jak ukazuje následující tabulka s počty přeložených titulů:

Jazyk	2014	Podíl	2000–2014
Angličtina	3 344	52,6 %	52,3 %
Němčina	971	15,3 %	23,6 %
Francouzština	249	3,9 %	5,5 %
Slovenština	194	3,1 %	2,5 %
Ruština	165	2,6 %	1,4 %
Španělština	140	2,2 %	1,5 %
Skandinávské jazyky	136	2,1 %	0,7 %
Polština	96	1,5 %	1,4 %

V posledním sloupci je uvedeno poměrné zastoupení jednotlivých jazyků, z nichž byly pořízeny překlady do češtiny v letech 2000–2014^[2]. Poznamenejme, že údaje v této tabulce vycházejí z VNP a vztahují se tedy nikoliv na produkci daného roku, ale na povinné výtisky, které v daném roce do NK dorazily (viz poznámka^[1]). Stejná výhrada se pak týká i následujících analýz tematického spektra a produkce dětských knih a učebnic.

Poměr překladů z různých jazyků 2000–2014

Celkem 32 % (2014: 34,6 %) produkce

Za dlouhodobé trendy českého knižního trhu lze tedy označit oslabování pozice němčiny a francouzštiny a zároveň posilování angličtiny a zvyšování počtu překladů z dalších jazyků. Za zmínku stojí zejména výrazný vzestup překladů z ruštiny, jejichž počet se během 5 posledních let více než zdvojnásobil,

Tematické spektrum

Z hlediska tematických oblastí^[3] je struktura českého knižního trhu následující:

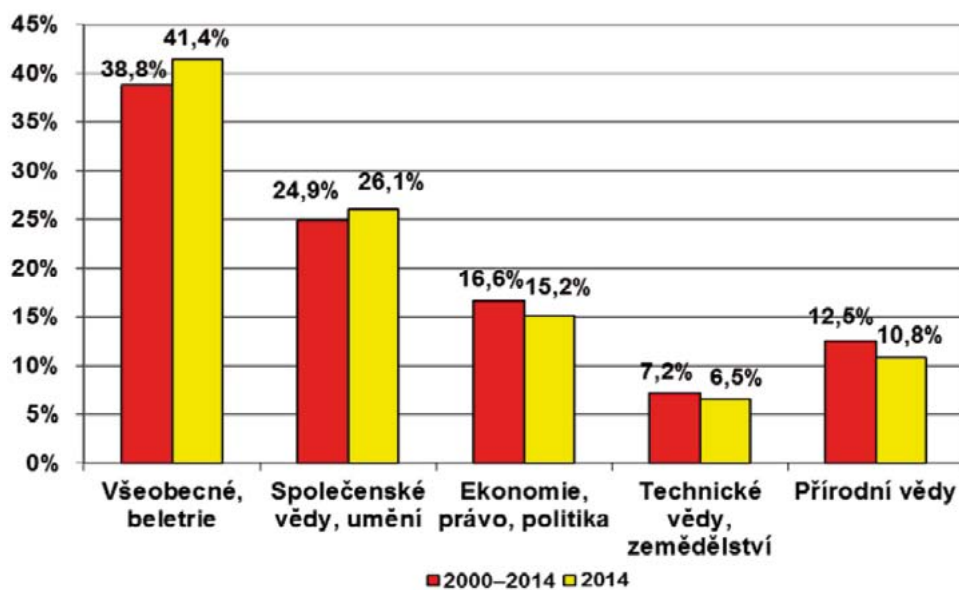
Dětské knihy a učebnice

Dětské knihy představují 10,7 % titulů vydaných v roce 2014 (v roce 2012 9,8 % a v roce 2013 9,38 %), učebnice pro základní a střední školy 2,8 % a vysokoškolské učebnice 6,5 %. Z hlediska dlouhodobých trendů lze mluvit o zvyšování podílů knih pro děti (**počet dětských titulů se během posledních 10 let více než zdvojnásobil**) a naopak o velmi varovném výrazném poklesu vydávání vysokoškolských učebnic, jejich produkce poklesla meziročně o 22,5 % a od roku 2008 o 44 %!

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Beletrie	3 340	3 746	3 929	4 162	4 475	4 477	5 174	4 684	5 190	5 129
Dětské knihy	888	1 290	1 187	1 385	1 367	1 336	1 569	1 698	2 031	1 962
Vysokoškolské učebnice	1 776	1 924	1 971	2 132	1 489	1 536	1 596	1 522	1 538	1 192

Dlouhodobě se projevuje mírný růst produkce beletrie a všeobecných knih a titulů z oblasti společenských věd a umění, a naopak mírný pokles produkce knih z oblasti ekonomie, práva, politiky, technických věd a přírodních věd, jak ukazuje následující graf:

Tematické spektrum českých knih

Měkké a pevné vazby

Představu o poměru měkkých a pevných vazeb (často se o nich nepřesně mluví jako o brožurách a knihách vázaných) si můžeme udělat vyhodnocením záznamů databáze Ceskeknihy.cz. U knih, které vyšly v roce 2014, je poměr měkkých a pevných vazeb 141 : 100 (v roce 2013 to bylo 145 : 100, roku 2012 poměr činil 136 : 100). Databáze Ceskeknihy.cz ovšem obsahuje pouze záznamy o 37 % celkové titulové produkce papírových knih v roce 2014 a není vyloučeno, že uvedený poměr může být poznamenán nějakou systematickou chybou spočívající v absenci či slabém zastoupení určitého segmentu knižního trhu. Údaje se týkají pouze pevných a měkkých vazeb a nezohledňují další typy vazeb (kroužkové, volné listy, leporela atd.).

Zdroj: SČKN

2/ Prodej knih

a/ Celkový objem knižního trhu

Oficiální údaje o aktuálním objemu českého knižního trhu nejsou k dispozici. Český statistický úřad tato data nezjišťuje a neexistuje ani jiná systematická evidence prodejů knih. Větší společnosti sice zveřejňují své roční obraty ve Veřejném rejstříku a Sbirce listin (pouze právnické osoby, ovšem se zpožděním – v době vzniku této zprávy jsou poslední výroční zprávy a výsledovky u některých za rok 2013), nejsou v nich ale odděleny tržby za prodej neknižního zboží a v koncovém prodeji působí i množství menších prodejních subjektů, včetně samotných nakladatelů, u nichž hraje různou roli přímý prodej koncovým zákazníkům (např. přes webové stránky, čtenářské kluby, jednorázové zakázky např. do škol, firem a institucí, nebo prostřednictvím „door-to-door“ prodejců atd.).

Nejlepší představu o celkovému obratu trhu si lze vytvořit ze zveřejněných tržeb knižních distributorů, což jsou velkoobchodní společnosti zásobující knihami většinu koncového trhu. Tato data pak doplňujeme známými obraty či jejich odhady u nakladatelů, kteří distribuují své zboží převážně sami. Odhad velikosti trhu v koncových cenách je pak dopočítáván na základě znalosti přibližného průměrného maloobchodního rabatu. Při výpočtu kvalifikovaného odhadu bylo potřeba zohlednit, že některé distribuce zásobují rovněž vlastní sítě knihkupectví a mají svá internetová knihkupectví, v omezené míře obchodují distribuce také mezi sebou navzájem, případně nakladatelé prodávají část produkce přímo koncovým zákazníkům – ve všech těchto případech jsou dané částky ve výsledovkách započteny dvakrát nebo již s rabatem. Je také odečten odhadovaný export české literatury na Slovensko.

Touto metodikou^[1] vychází celkový objem knižního trhu, tedy prodej v koncových cenách prostřednictvím kamenných i internetových knihkupectví, přibližně na **7,2 mld. Kč včetně DPH**. Odhadovaný obrat tedy vychází přibližně stejný jako v letech 2013 a 2012.

Knižní trh v roce 2014 mírně posílil, když na celkových číslech předchozího roku zůstal i po opadnutí vrcholu vlny mimořádně úspěšné trilogie *Padesát odstínů šedi*, která roku 2013 přispěla k celkovému obratu trhu asi 2 %, a přímého prodejce Reader's Digest (celkově včetně neknižního zboží meziročně –100 mil. Kč), jež převzala polská skupina Tarsago.

Nejprodávanější knihou roku 2014 se stal titul *Vaříme s Láďou Hruškou – levně a chutně*, mezi nejprodávanějšími tituly žebříčku SČKN bylo i několik dalších kuchařek. V beletrii se nejvíce prosadily knihy Jonase Jonassona *Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel* (ve vázaném a brožovaném vydání) a *Analfabetka, která uměla počítat*, detektivka R. Galbraitha (pseudonym J. K. Rowlingové) *Volání kukačky* a další díl z dětské řady Jeffa Kinneye, *Deník malého poseroutky 8*.

Podle dosud známých výsledků posílila skupina několika největších nakladatelů, distributorů a prodejců (Euromedia Group, Albatros Media, Neoluxor, Kosmas), zatímco většina středních a menších subjektů spíše mírně ztrácela. .

Zdroj: SČKN, Albatros Media

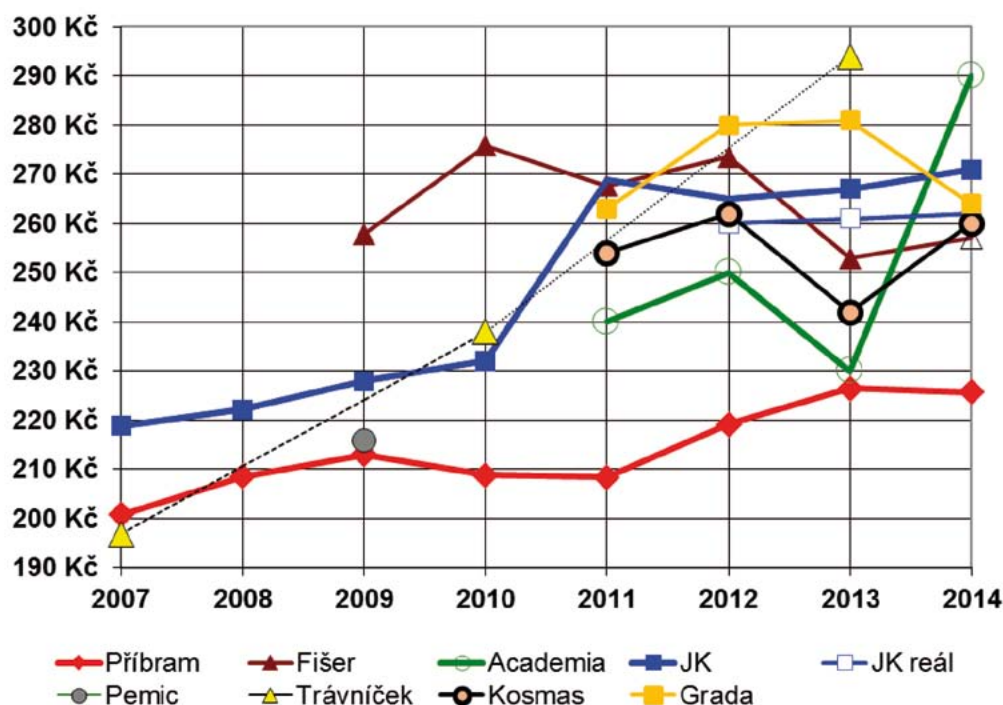
b/ Průměrná cena knihy

Stejně jako v loňské zprávě, i letos musíme konstatovat, že průměrnou cenu papírové knihy ani průměrnou cenu, jakou za knihu zaplatí zákazník v různých distribučních kanálech (klasická knihkupectví, internetový prodej, prodejny se zlevněnými knihami, učebnice apod.), dnes prakticky nelze zjistit, neboť nemáme k dispozici ani přesný počet prodaných svazků, ani přesné údaje celkových realizovaných tržeb. Při odhadu průměrné ceny knihy se proto můžeme opřít pouze o čísla laskavě poskytnutá několika knihkupeckými a distribučními subjekty, jakkoliv jsme si vědomi toho, že nereprezentují všechny prodejní kanály. Při jejich interpretaci pak můžeme rovněž přihlídnout k časovým řadám, které od některých z těchto subjektů máme k dispozici. Takto získané údaje se pak vztahují především k prodeji v klasických knihkupectvích.

Co se týká průměrné ceny v roce 2014, dostali jsme k dispozici následující data (pokud není výslovně uvedeno jinak, jedná se o průměrnou cenu zaplacenou čtenáři, včetně DPH):

Distribuce / knihkupectví	Průměrná cena
Kosmas – internetový prodej	260 Kč
Řetězec prodejen Jana Kanzelsbergera – pouze kamenná knihkupectví	262 Kč
Řetězec prodejen Jana Kanzelsbergera – průměrná doporučená cena	271 Kč
Knihkupectví Fišer, Kaprova ulice, Praha	257 Kč
Academia, prodejna na Václavském náměstí, Praha	290 Kč
Academia, prodejna na Václavském náměstí, Praha – průměrná doporučená cena	309 Kč
Knihkupectví Pistorius & Olšanská, Příbram	226 Kč
Průměrná cena podle dotazníkového průzkumu AV ČR (prof. Trávníček)	294 Kč

Na následujícím grafu jsou znázorněna data týkající se průměrné ceny v letech 2007–2014:

(Řada Příbram odpovídá údajům příbramského knihkupectví Pistorius & Olšanská, řada Fišer údajům z pražského knihkupectví Fišer, řady JK údajům poskytnutým řetězcem knihkupectví Jana Kanzelsbergera a řada Trávníček údajům dvou studií opírajících se o dotazníkový výzkum AV ČR z let 2007, 2010 a 2013 – viz TRÁVNÍČEK, J.: *Čteme?*. Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1; TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a internauti*. Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3; a TRÁVNÍČEK, J.: *Překnížkován*. Brno, Host 2014, ISBN 978-80-7491-256-6.)

Údaje pro rok 2014 mají mnohem menší rozptyl než kdykoliv v předchozích 15 letech a lze se domnívat, že **průměrná cena realizovaná v klasických knihkupectvích činí zhruba 240 Kč**. Ovšem interpretace obdržených dat i jejich časového vývoje vyvolává řadu otázek a vyžaduje několik komentářů:

- 1/ Řetězec prodejen Jan Kanzelsbergera a prodejna Academia poskytují vedle údajů o průměrné ceně zaplacené čtenáři rovněž údaj o průměrné doporučené ceně. Rozdíl obou těchto cen v roce 2014 činil v případě řetězce Jana Kanzelsbergera 9 Kč a v prodejně Academia 19 Kč. Představuje tedy 3 %, resp. 6 % doporučené ceny.

- 2/ Data z let 2013 a 2014 mají menší rozptyl než dříve. Průměrná cena zaplacená čtenářem, udávaná různými knihkupeckými subjekty se v roce 2014 pohybovala mezi 225,7 Kč a 290 Kč.
- 3/ Časové řady jednotlivých prodejců v posledních pěti letech nevykazují společnou tendenci růstu či poklesu. Lze spíše říci, že se průměrná cena, kterou čtenář za knihu zaplatí, poslední tři čtyři roky příliš nemění.
- 4/ Již v loňské zprávě jsme konstatovali, že z údajů se poněkud vymyká průměrná cena vycházející z dotazníkového výzkumu prof. Trávníčka, která námi odhadovanou průměrnou cenu převyšuje zhruba o 50 Kč a je o 40 Kč vyšší než kterákoliv průměrná cena hlášená reálnými knihkupeckými a distribučními subjekty. Domníváme se, že tento rozdíl může být způsoben tím, že respondenti mohli v dotaznících částku, kterou za knihy utratí, nadsazovat.

Zdroj: SČKN

3/ DPH v letech 2014 a 2015

Knihy jsou v ČR od roku 1993 zařazeny mezi zboží, na něž se uplatňuje nižší sazba DPH. Obě sazby DPH se vyvíjely následovně:

Počátek platnosti	Snížená sazba	Základní sazba
1. 1. 1993	5 %	23 %
1. 1. 1995	5 %	22 %
1. 5. 2004	5 %	19 %
1. 1. 2008	9 %	19 %
1. 1. 2010	10 %	20 %
1. 1. 2012	14 %	20 %
1. 1. 2013	15 %	21 %

V roce 2014 tedy byla u knih v ČR uplatňována DPH ve výši 15 %.

Zdroj: SČKN

DPH v Evropě v roce 2015

Země	Standardní	Knihy	E-knihy
Albánie	20 %	0 %	0 %
Belgie	21 %	6 %	21 %
Bulharsko	20 %	20 %	20 %
Česká republika	21 %	10 %	21 %
Dánsko	25 %	25 %	25 %
Estonsko	20 %	9 %	20 %
Finsko	24 %	10 %	24 %
Francie	20 %	5,5 %	5,5 %
Chorvatsko	25 %	5 %	25 %
Irsko	23 %	0 %	23 %
Itálie	22 %	4 %	4 %
Kypr	19 %	5 %	19 %
Litva	21 %	9 %	21 %
Lotyšsko	21 %	12 %	21 %
Lucembursko	17 %	3 %	17 %
Maďarsko	27 %	5 %	27 %
Malta	18 %	5 %	18 %
Německo	19 %	7 %	19 %
Nizozemsko	21 %	6 %	21 %
Norsko	25 %	0 %	25 %
Polsko	23 %	5 %	23 %
Portugalsko	23 %	6 %	23 %
Rakousko	20 %	10 %	20 %
Rumunsko	24 %	9 %	24 %
Řecko	23 %	6,5 %	23 %
Slovensko	20 %	10 %	20 %
Slovinsko	22 %	9,5 %	22 %
Španělsko	21 %	4 %	21 %
Srbsko	20 %	10 %	10 %
Švédsko	25 %	6 %	25 %
Švýcarsko	8 %	2,5 %	8 %
Velká Británie	0 %	0 %	20 %

Zdroj: IPA, SČKN

4/ Čeští nakladatelé v roce 2014

a/ Počet aktivních nakladatelů

Údaje o českých nakladatelích čerpáme z dat laskavě poskytnutých Národní knihovnou ČR, která vede databázi všech českých knih (ČNB). Podle zmíněných údajů vydalo v roce 2014 alespoň jednu publikaci 2 585 různých subjektů – viz následující tabulka.^[1]

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Počet aktivních nakladatelských subjektů	2 769	2 530	2 663	2 553	2 585

b/ Nakladatelé podle počtu vydaných titulů

Tabulka níže uvádí produkci největších nakladatelství v posledních dvou letech (v tabulce jsou zahrnuta nakladatelství, jež vydala v roce 2014 více než 100 titulů):

Nakladatelství	Typ	Místo	Počet titulů				
			2014	2013	2012	2011	2010
Albatros Media*	a. s.	Praha	697	623	759	804	753
Euromedia Group**	komodit. s.	Praha	474	487	500	474	481
Univerzita Karlova	vš	Praha	373	358	359	322	349
MOBA	spol. s r.o.	Brno	359	337	341	356	375
Grada Publishing	spol. s r.o.	Praha	348	372	367	420	405
Masarykova univerzita	vš	Brno	343	311	216	286	269
Baronet		Praha	316	176	156	70	84
Univerzita Palackého v Olomouci	vš	Olomouc	310	492	248	224	178
EGMONT ČR	spol. s r.o.	Praha	306	310	253	210	267
AV ČR	státní	Praha	265	268	240	257	241
Svojtka & Co.	spol. s r.o.	Praha	258	260	197	143	209
Synergie Publishing SE		Dolní Břežany	236	54	58	27	31
Mendelova univerzita v Brně	vš	Brno	230	180	78	84	80
Nakladatelství Fragment	spol. s r.o.	Praha	216	220	190	163	192
Mladá fronta	a. s.	Praha	190	170	164	164	191
Ostravská univerzita	vš	Ostrava	179	127	81	147	131
Karmelitánské nakladatelství		Dačice	168	85	156	83	107
Vysoká škola báňská – Techn. univ.	vš	Ostrava	165	177	118	136	179
Argo	spol. s r.o.	Praha	160	146	139	132	138
Nakladatelství ČVUT v Praze	vš	Praha	158	185	132	213	174
Portál	spol. s r.o.	Praha	145	138	152	166	154
Tribun EU	spol. s r.o.	Brno	144	91	92	136	159
Rebo Productions CZ	spol. s r.o.	Dobřejovice	125	91	126	123	171
Technická univerzita, Liberec	vš	Liberec	117	89	93	111	139
Nová Forma	spol. s r.o.	Týn nad Vltavou	116	126	117	119	100
Nová škola. Brno	spol. s r.o.	Brno	114	96	6	98	83
Juhaňák Stanislav – Triton		Praha	108	75	110	108	78
Univerzita Hradec Králové	vš	Hradec Králové	107	71	46	69	62
Wolters Kluwer ČR	a. s.	Praha	104	92	116	115	99
Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad L.	vš	Ústí nad Labem	103	70	70	61	89

* Společnost Albatros Media během let 2009–2010 kromě nakladatelství Albatros založila nové nakladatelské útvary (CooBoo a Plus) a získala další, původně samostatné nakladatelské subjekty Computer Press, Motto, XYZ. Produkce těchto nakladatelství jsou v naší tabulce zahrnuta pod Albatros i v roce 2010, i když část této produkce by měla být vyhodnocena ještě jako produkce původních samostatných subjektů.

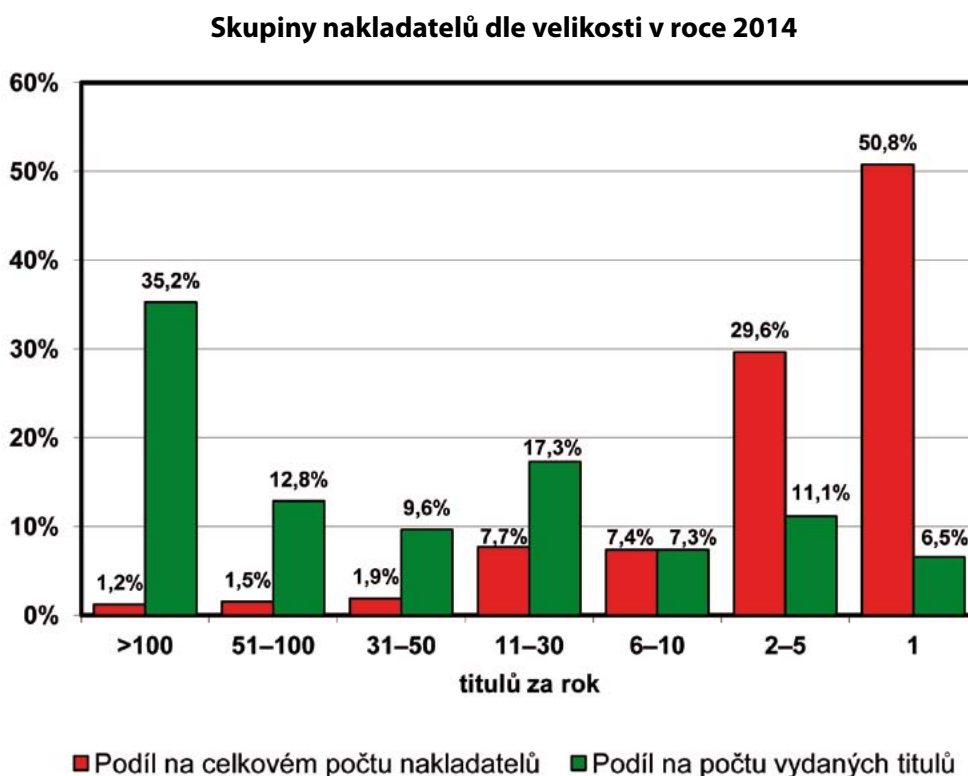
** Do skupiny Euromedia Group patří Knižní Klub, Ikar a Odeon.

Z těchto 30 největších českých nakladatelských subjektů (měřeno počtem vydaných titulů) patří 10 vysokým školám či státu.

Spektrum nakladatelů podle počtu titulů vydaných v letech 2011–2013 uvádí následující tabulka:

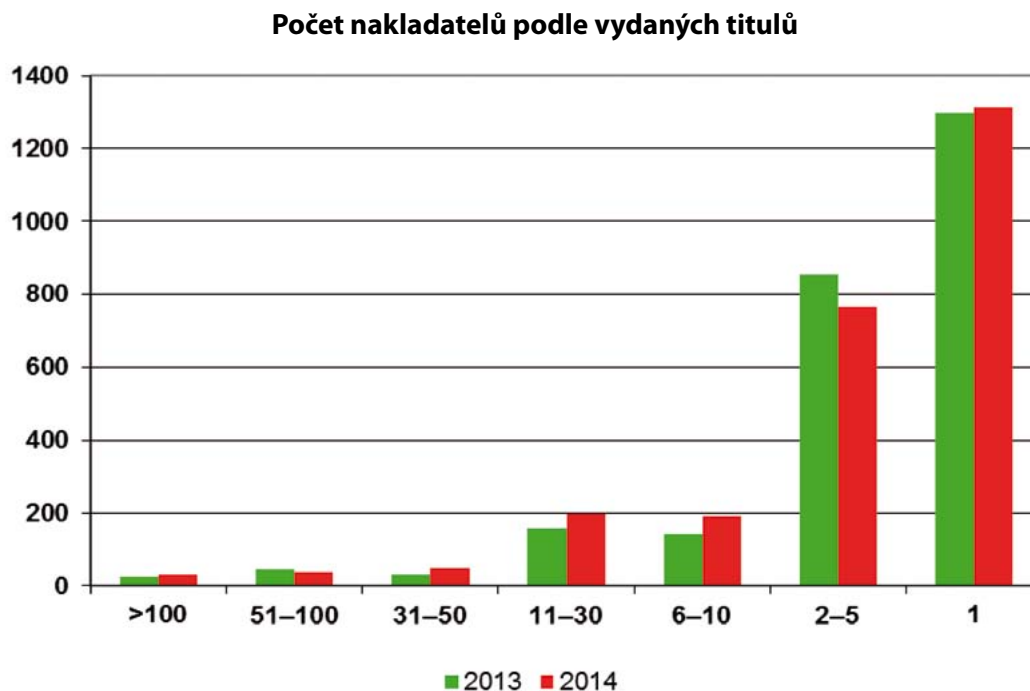
Vydaných titulů	Nakladatelů			
	2011	2012	2013	2014
> 100	29	26	24	31
51–100	36	34	44	39
31–50	42	45	32	49
11–30	143	148	158	198
6–10	193	199	143	190
2–5	716	722	854	766
1	1 371	1 486	1 298	1 312

Podíl jednotlivých velikostních skupin na celkovém počtu nakladatelů a na celkové titulové produkci pak ukazuje tento graf:

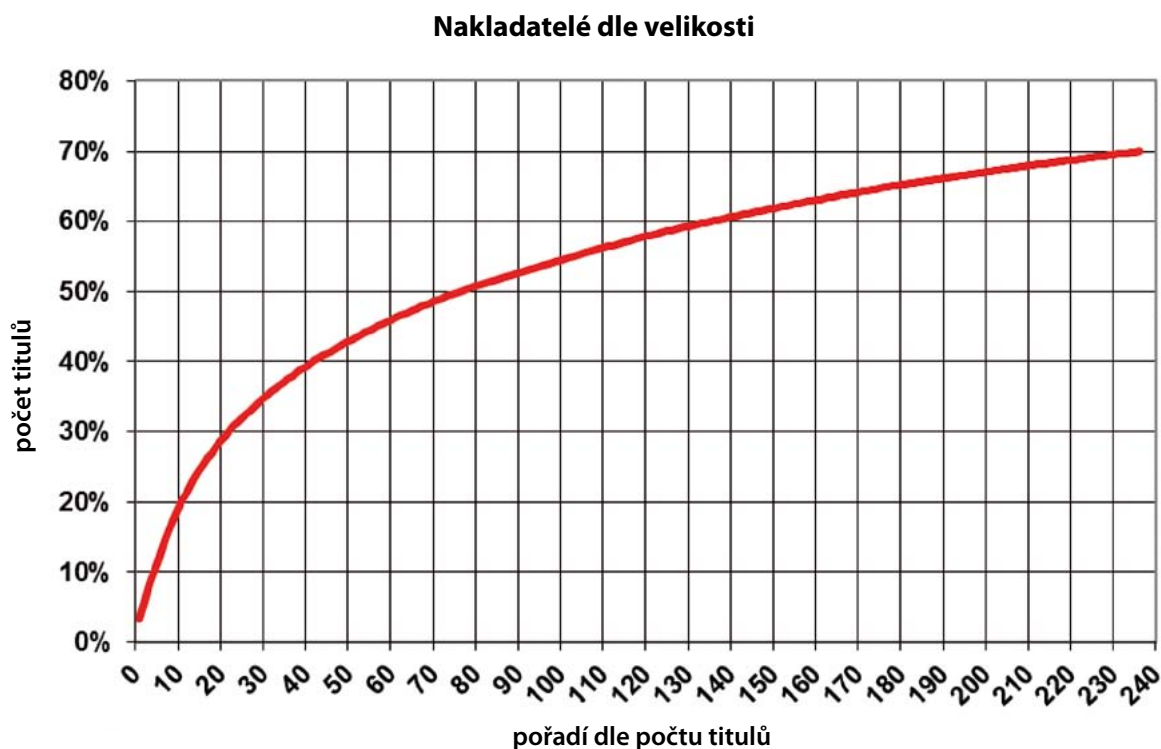

Z tohoto grafu a tabulky výše vyplývá, že skupina nakladatelů vydávajících ročně více než 10 knih (tyto nakladatele lze označit za profesionální nakladatelství) má 317 členů, tj. asi 12 % všech vydavatelských subjektů, a společně vydají 75 % (v roce 2013 to bylo 71 %) všech titulů. Přitom síla zmíněné skupiny na trhu je samozřejmě mnohem vyšší, neboť jsou to právě profesionální nakladatelé, kteří se zaměřují na komerčně silné tituly a kteří své knihy prodávají v celoplošné knihkupecké síti. Naopak více než polovina vydávajících subjektů (50,8 %) vydá pouze jedinou knihu a 80 % nevydá více než 5 knih.

Následující graf ukazuje počty nakladatelů podle objemu vydaných knih v letech 2013–2014:

Český trh je zatím mnohem méně monopolizován než ve většině evropských zemí. Za míru monopolizace můžeme považovat podíl prvních pěti největších nakladatelství na celkovém obratu národního knižního trhu. V řadě evropských zemí je podíl nejsilnější pětice vyšší než 70 % (např. ve Finsku 72 %, v Holandsku 75 %, ve Francii 78 %). V České republice přesný celkový obrat neznáme a tak nedokážeme podíl největších nakladatelů na trhu odhadnout. Podíl první pětky na titulové produkci činí však pouze 11,9 % a teprve produkce 236 největších nakladatelů dohromady zaujímá 70 % produkce celkové:

c/ Nakladatelé podle obratu

Poslední výsledovky ve Veřejném rejstříku a Sbírce listin, popř. informace zaslané SČKN, prozrazují následující údaje:

Nakladatelství	Celkový obrat (mil. Kč)	Tržby z prodeje vydávaných knih (mil. Kč)*	Údaj za rok
Euromedia Group	1 207	522	2014
Albatros Media	471	471	2014
Grada	138	118	2014
Fraus	129	116	2014
Fragment		105	2014
Svojtka & Co.	105	91	2013
SPN – pedagogické nakladatelství	66	66	2012
BB/art	83	62	2014
Sloart	62	62 (včetně distribuce zahraniční literatury)	2013
Portál	59	59 (včetně časopisů a seminářů)	2014
Mladá fronta	1 133	57	2011
ANAG	91	56 (včetně časopisů)	2013
Wolters Kluwer (ASPI)	251	53 (včetně časopisů)	2013
Egmont	118	51	2013
Freytag & Berndt	80	48 (včetně map a atlasů)	2013
Nová škola	52	44	2013
MOBA	43	43	2013
C.H.Beck	75	43 (včetně časopisů)	2013

* Prodej vlastních výrobků, popř. tržby za prodej knih či literatury

Otázkou zůstávají tržby dalších nakladatelství, která pravděpodobně patří mezi 20 největších českých knižních nakladatelů: Argo, Kniha Zlín, tržby za knihy nakladatelství Mladá fronta a také tržby SPN – pedagogického nakladatelství v posledních letech.

Pro představu o rentabilitě českých nakladatelů uveďme údaje, které zveřejnilo 50 pravděpodobně největších nakladatelů ve svých výkazech zisků a ztrát za rok 2014 nebo 2013: 41 subjektů bylo v zisku, 9 ve ztrátě. Jedno další nakladatelství bylo v insolvenční a jedno v likvidaci. Průměrný zisk před zdaněním těchto 50 firem činil 2,8 mil. Kč, celkový zisk 139 mil. Kč při obratu (částečně i na ne-knižním zboží) 2 553 mil. Kč. Celková rentabilita tržeb (podíl zisku na tržbách) tohoto významného vzorku tedy činila 5,4 %.

Znamením postupující konsolidace byla koncem roku 2014 i akvizice do té doby pátého největšího nakladatelství Fragment skupinou Albatros Media, která již dříve v tomto roce koupila firmy B4U Publishing a Management Press (obrat těchto nakladatelství za rok 2014 ještě není ve výsledcích Albatros Media zahrnut)

d/ Nakladatelé podle charakteru vlastníků

Další tabulka uvádí údaje o vlastnictví českých nakladatelství:

	2012		2013		2014	
	nakladatelů	titulů	nakladatelů	titulů	nakladatelů	titulů
Vysokoškolská nakladatelství	1,9 %	13,7 %	1,9%	15,4%	1,9 %	14,4 %
Státní nakladatelství	3,7 %	6,6 %	4,5%	6,0%	5,7 %	5,7 %
Nakladatelství regionální správy	11,5 %	4,3 %	11,9%	3,9%	12,9 %	5,6 %
Ostatní nakladatelství	82,9 %	75,4 %	81,7%	74,7%	51,2 %	74,3 %

e/ Nakladatelé podle sídla

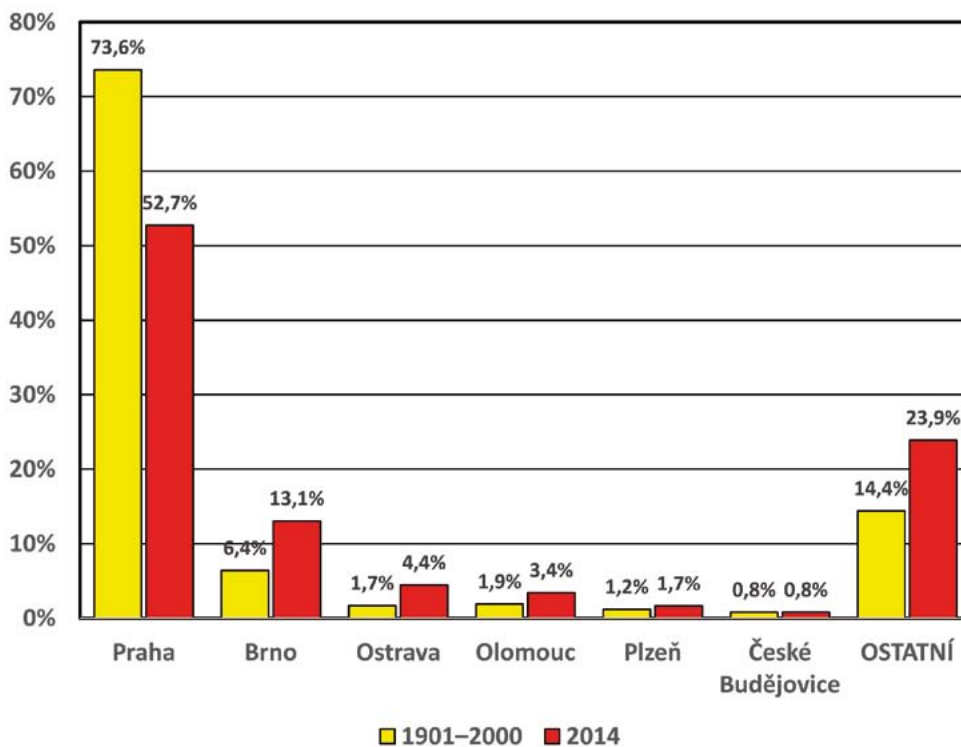
Vydávání knih je soustředěno do velkých měst, z nichž zcela dominantní postavení má Praha. Následuje Brno a pak další krajská města, jak ukazuje tabulka produkce knižních titulů ve městech, v nichž vyšlo v roce 2014 alespoň 100 různých titulů:

Město	20. stol.	2013	2014
Praha	73,6 %	53,6 %	52,7 %
Brno	6,4 %	12,1 %	13,1 %
Ostrava	1,7 %	4,2 %	4,4 %
Olomouc	1,9 %	4,4 %	3,4 %
Plzeň	1,2 %	1,8 %	1,7 %
České Budějovice	0,8 %	1,9 %	0,8 %
Zlín		1,1 %	1,3 %
Liberec	0,6 %	0,9 %	1,1 %
Hradec Králové	0,7 %	1,0 %	1,1 %
Ústí nad Labem	0,4 %	0,8 %	0,8 %
Opava		0,5 %	0,8 %
Pardubice	0,4 %	0,8 %	0,8 %
Dolní Břežany		0,4 %	0,7 %
Čestlice-Průhonice		0,5 %	0,7 %
Frydek-Místek		0,6 %	0,6 %
OSTATNÍ	12,3 %	15,4 %	15,1 %

(sídlo nakladatelství Scriptorium)

(sídlo nakladatelství Rebo)

Dlouhodobou tendencí je ovšem rozprostření knižní produkce do více míst, a tedy oslabování dominantního postavení Prahy:

5/ Knižní velkoobchod v roce 2014

Ani v roce 2014 nedošlo v tomto segmentu k výrazným změnám. Hlavní postavení v této oblasti nadále zauímají společnosti Euromedia Group, Pemic Books a Kosmas. Ke značnému posilování velkoobchodní činnosti dochází u skupiny Albatros Media, která neustále rozšiřuje portfolio svých vlastních nakladatelských značek – příkladem je nečekaný odkup jednoho z titulově největších nakladatelů na našem trhu, Fragmentu.

Vlastní přímé zásobování si zajišťují i některá další z velkých nakladatelství, zejména Grada Publishing, Portál a Alpress.

Celorepublikovou distribuci provozuje také Nakladatelský servis a BETA Pavel Dobrovský.

Celkové tržby uvedených největších knižních distributorů:

Euromedia Group: 676 mil. Kč za r. 2014 (za cizí výrobky včetně maloobchodních tržeb z e-shopu)

Kosmas: 508 mil. Kč za r. 2014 (včetně maloobchodních tržeb z knihkupectví a e-shopu)

Pemic Books: 510 mil. Kč za červenec 2013–červen 2014 (včetně maloobchodních tržeb dceřiných firem, např. Knihcentrum.cz a Audiotéka.cz)

Pavel Dobrovský – BETA: 212 mil. Kč za červenec 2013–červen 2014 (včetně nakladatelské činnosti a maloobchodních tržeb)

Krameriova K.D.: 29 mil. Kč za r. 2013

Nakladatelský servis: 62 mil. Kč za r. 2011 (v současnosti jsou odhadované tržby nižší)

6/ Knižní maloobchod v roce 2014

V roce 2014 pokračoval na knižním trhu trend posledních let, a sice úbytek tradičních, většinou malometrážních knihkupectví na zavedených místech v centrech měst. Tendence českého knihkupeckého trhu směřuje ke vzniku velkých knihkupeckých sítí a knižních domů. Úbytek tradičních knihkupectví je způsobený nejen menší kupní silou v dané lokalitě, ale také zvyšujícími se požadavky zákazníků na širší sortimentu, služby a v neposlední řadě také na prostředí. Velkým problémem je také podle knihkupců expanze a hlavně zlepšování služeb internetových obchodů, které na jednom místě nabízejí často desítky tisíc titulů skladem a jsou schopny dodat zboží konečnému spotřebiteli ve velmi krátkých dodacích lhůtách. Jako likvidační se jeví také často neúměrně vysoké slevy, které internetové obchody poskytují. Střední a malá knihkupectví tak nemohou rozsáhlé nabídce konkurovat a krachují. Malá knihkupectví mohou nalézt východisko v úzké specializaci, ale ani to jim nezaručuje úspěch. Reakcí na tuto situaci je zvýšený zájem tradičních knihkupců o práci SČKN a monitorování možnosti pevných prodejních cen podle vzoru Německa, Slovinska či Francie. Přesný počet nezávislých knihkupectví se v současné době odhaduje na zhruba 600 prodejen.

Na druhé straně se otevírají nová knihkupectví, která operují na velké prodejní ploše. Příkladem je otevření dvou 1000 m² knihkupectví v centru Prahy na konci roku 2014 (Neoluxor, Dobrovský). (Téměř ve stejnou dobu byl ukončen provoz zavedeného knihkupectví s dlouholetou tradicí Daniel, které bylo v těsné blízkosti obou velkometrážních prodejen. Na místě knihkupectví byla otevřena pobočka sítě Levné knihy.)

a/ Kamenná knihkupectví

V roce 2014 došlo opět k posilování a rozšiřování poboček v rámci jednotlivých prodejních sítí.

V současné době je největší maloobchodní síť skupina **Neoluxor, Neopalladium**, která operuje odhadem na více jak 14 000 m². Opět došlo k rozšiřování sítě po celé republice a v současné době již provozuje 28 poboček v obchodních centrech. Prodejny Neoluxor mají ve většině případů více jak 300 m² prodejní plochy, ale existují i výjimky – např. v Kladně byla otevřena prodejna o velikosti 180 m² a v Opavě byla plocha prodejny zmenšena z 400 m² na 180 m². Výše byla zmíněna prodejna o velikosti 1000 m², která byla v závěru roku 2014 otevřena v Praze v OC Quadrio. Tržby společnosti Neoluxor za rok 2014 činily 707 mil. Kč, společnosti Neopalladium 62 mil. Kč a společnosti Neoluxor Books 257 mil. Kč.

Tato maloobchodní skupina převzala v roce 2014 také síť prodejen **Levné knihy**, která v současnosti provozuje již 47 prodejen po celé republice (např. jenom v Praze je to již 10 obchodů). Obrat včetně neknižního zboží za rok 2014 dosáhl 305 mil. Kč.

Počtem provozoven je největší prodejní síť tradičně **Kanzelsberger**. V roce 2014 do portfolia této skupiny přibýly 2 prodejny v Brně tj. Barvič a Novotný, které měly tradičně vysokou podporu místních obyvatel. Tato prodejní síť provozuje většinou prodejny na malých plochách v menších městech (příkladem je otevření prodejny ve Svitavách). Avšak v roce 2014 otevřela také prodejnu v OC Lužiny (Praha 13). Největší prodejnu této sítě (1 000 m²), v OC Černý most, převzala skupina Knihcentrum. V současné době je pod značkou Kanzelsberger provozováno 51 prodejen. Tržby uváděné za rok 2013 činily 350 mil. Kč.

Postavení na trhu velmi intenzivně posiluje síť **Knihy Dobrovský**, která se zaměřuje hlavně na vícemetrové prodejní plochy v obchodních centrech. Koncem roku otevřela 2 prodejny v Praze – Václavské náměstí s více jak 1000 m² a Smíchov–Anděl City s 300 m². V současné době tak provozuje 23 prodejen odhadem na 8500 m².

Tradiční síť **Pavel Dobrovský BETA** provozuje 10 prodejen, které jsou většinou v obchodních centrech. K dalšímu rozšiřování v roce 2014 nedošlo.

Maloobchodní síť **Knihcentrum** patřící distribuci Pemic provozuje celkem 10 prodejen. Jejich největšími prodejny jsou Dům knihy v Ostravě a prodejna v Praze v OC Černý most, kterou převzala od Kanzelsbergera. Tržby společnosti Knihcentrum.cz za účetní období červenec 2013–červen 2014 dosáhly 102 mil. Kč.

Další maloobchodní síť, kterou provozuje distribuce, je **Kosmas**. Společnost má v současné době 17 prodejen. V roce 2014 byla otevřena prodejna v Opavě a v OC Campus Square v Brně. Tato maloobchodní síť hledá obchodní příležitosti nejen v obchodních centrech, ale i na tradičních prodejních místech v centrech měst. Většinou přebírá obchody od knihkupců, kteří se z různých důvodů rozhodli svoji činnost ukončit. Příkladem je připravovaná prodejna v Prostějově.

Dalšími hráči na trhu jsou maloobchodní sítě:

Nakladatelský servis – 5 prodejen, není známo, zda se připravuje rozšíření.

Karmelitánské nakladatelství – 15 poměrně úzce specializovaných prodejen.

Academie knihkupectví – 6 prodejen, bez informací o případné expanzi.

b/ Internetová knihkupectví

Již výše bylo řečeno, že na českém trhu dochází k neustálému posilování postavení **internetových obchodů**, které provozují jednak samotné distribuce, ale také zavedené maloobchodní sítě a v neposlední řadě jsou velmi aktivními provozovateli internetových portálů bez vazby na distribuci či kamennou síť prodejen. Podíl na celkovém trhu se odhaduje již na 23 %. Neustále se zvyšuje také prodej e-knih – zde operují i neknižní e-shopy příkladem je největší prodejní portál v České republice alza.cz.

Distribuční internetové obchody:

Kosmas – stejnojmenný e-shop s nejstarší tradicí na našem trhu (20 let existence) kosmas.cz

EMG – Bux.cz

Pemic – Knihcentrum.cz

Internetové obchody provozované maloobchodní sítí:

Knihy Dobrovský – Knihydobrovsky.cz

Kanzelsberger – Dumknihy.cz

Neoluxor – Neoluxor.cz

Nezávislé internetové obchody – příklady:

Martinus.cz

Megaknihy.cz

Levneucebnice.cz

Azknihy.cz

Knihkupectvimobi.cz

Knihy.ABZ.cz

Nejnavštěvovanějším internetových knihkupectvím v České republice zůstává Kosmas.cz, s odstupem jej pak následují e-shopy Bux.cz, Neoluxor.cz, Knihy.ABZ.cz, Martinus.cz a Knihcentrum.cz (zdroj: SimilarWeb.com, srpen 2015). Martinus.cz, který na trh vstoupil v roce 2012, se posunul do první pětky. Jinak ve sledovaném období nedošlo k výrazným změnám ve struktuře a pozici hlavních internetových prodejců tištěných knih v ČR.

Podobně jako jiné e-shopy, také internetoví prodejci reagovali na nárůst podílu mobilních řazení mezi zákazníky. Stránky Knihcentrum.cz a Bux.cz prošly na jaře 2015 redesignem, nové verze jsou

responzivní pro zobrazení na mobilech a tabletech. Kosmas.cz na začátku roku 2015 spustil samostatnou mobilní verzi svého webu.

Obchod Knihy.abz.cz v roce 2014 rozšířil nabídku o e-knihy, následoval tak obchod Knihcentrum.cz, který tento krok realizoval v roce 2013. Přesto platí, že většina tradičních internetových knihkupectví se nadále zaměřuje především na prodej fyzického zboží. Z velkých hráčů jediný Kosmas.cz pod jednou střechou nabízí v elektronické podobě nejen knihy, ale i audioknihy. V obchodech Neoluxor.cz a Bux.cz nejsou e-knihy integrální součástí nabídky, zájemci o ně jsou směřováni na specializovaný e-shop. Prodej digitálního knižního obsahu (e-knihy, audioknihy ke stažení) v České republice se tak nadále vyvíjí do značné míry odděleně od internetového prodeje fyzických knih či audio CD.

Zdroj: SČKN, Kosmas, Albatros Media

7/ Elektronické knihy v roce 2014 a 2015

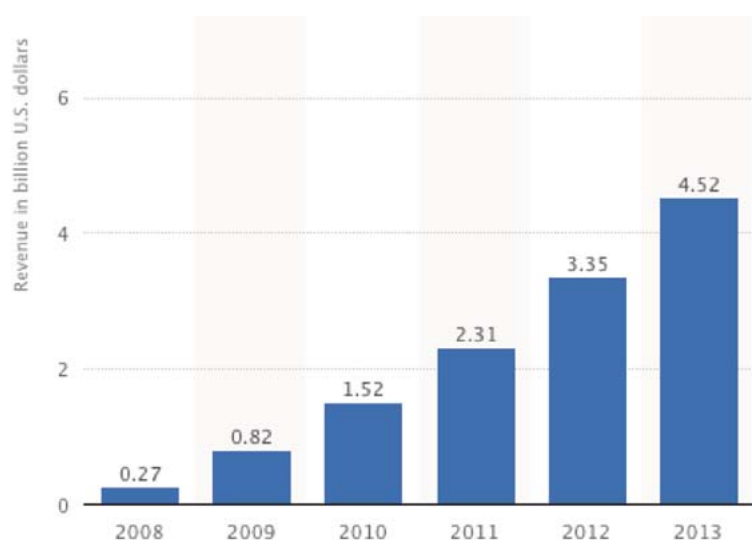
Stav trhu elektronických knih ve světě popisuje zpráva od Ruediger Wischenbart Content and Consulting za rok 2015, která je ke stažení na této adrese:

<http://www.wischenbart.com/page-4>

Podíly elektronických knih na celkovém knižním trhu ve vybraných zemích:

USA^[1]

Celý trh knih činí v USA přibližně 15 mld. USD. Růst trhu z hlediska obratu po letech zobrazuje následující graf:

Ostatní relevantní země^[2]

E-knihy tvoří následující podíl na trhu:

- Velká Británie: 25 %
- Německo: 10 %
- Francie: 2,7 %
- Španělsko: 3 – 5 %
- Polsko: 1–2 %^[3]

Velikost českého trhu e-knih

Elektronické knihy v roce 2014 prošly dalším růstem a jejich podíl na knižním trhu byl zhruba zdvojnásoben.

Odhadované prodeje

Rok	Počet prodaných ks	Velikost trhu [mil. Kč]	Podíl na trhu knih [%]
2010	neměřitelné	–	0 %
2011	17 000	2	0,03 %
2012	200 000	24	0,38 %
2013	450 000	54	0,86 %
2014	1 000 000	120	1,67 %

Do výše uvedených statistik nejsou započítány:

- knihy, které byly rozdávány zdarma v rámci promoakcí jednotlivých distributorů;
- knihy, u nichž vypršela autorská práva a jsou rozdávány zdarma;
- knihy, které jsou rozdávány zdarma se souhlasem autorů;
- tituly v cizích jazycích, jež byly zakoupeny u zahraničních distributorů.

Do statistik jsou naopak započítány prodeje českých knih uskutečněné zahraničními zákazníky, zejména slovenskými. Jejich podíl lze odhadnout na 5–10 % z celkových prodejů.

Vážený průměr ceny elektronické knihy se dlouhodobě pohybuje kolem 120 Kč bez DPH, podíl na trhu byl počítán na základě tohoto údaje.

Elektronické knihy vydávalo v roce 2014 přibližně 250 nakladatelů, celková produkce do konce roku 2014 dosáhla zhruba 14 000.

E-knihy jsou komerčně dodávány v následujících formátech:

- **ePUB** (standardizovaný formát umožňující čtenáři měnit velikost písma a přizpůsobující se velikosti displeje). Tento formát může být chráněn proti nelegálnímu sdílení „tvrdým“ DRM od společnosti Adobe, případně sociálním DRM („vodotiskem“). ePUB se používá zejména pro beletrii.
- **Mobi** (formát vnitřní strukturou i funkcí podobný formátu ePUB určený pro čtečky Kindle). V ČR je chráněn pomocí sociálního DRM. Stejně jako ePUB se Mobi používá zejména pro beletrii.
- **PDF** (formát, který neumožňuje měnit podobu výsledného textu kvůli těmto vlastnostem není vhodný pro beletrii a na menší displeje.) PDF lze chránit pomocí Adobe DRM či sociálním DRM. PDF je z výše uvedených důvodů vhodný zejména pro knihy se složitější sazbou, např. odbornou literaturu.
- **Ostatní proprietární formáty** – patří mezi ně např. obsah od společností Fraus nebo Wooky.

Poměr stahování formátů souborů e-knih^[4]:

- PDF: 24 %
- ePUB: 15 %
- Mobi: 61 %

Do srovnání byly zařazeny jen ty e-knihy, které jsou prodávány ve všech třech formátech.

Prodejci elektronických knih

Významnou roli na trhu v ČR hrají následující distributoři (podle abecedy):

- eReading
- Kosmas
- Martinus
- Palmknihy
- Wooky

Na českém trhu působí také další prodejci, kteří využívají infrastrukturu distributorů a zajišťují jen koncový prodej:

- Alza
- Datart
- eBux
- Knihcentrum

Česky psané elektronické knihy jsou dostupné i prostřednictvím zahraničních společností. Knihy nyní prodávají:

- Apple
- Google

- Na základě informací od nakladatelů lze odhadnout pořadí prodejců e-knih podle objemu takto:
- Palmknihy
 - Alza
 - eReading
 - Kosmas

Čtecí zařízení

V ČR je v současnosti asi 600 000 specializovaných čteček elektronických knih a více jak 1,2 mil. tabletů.

Mezi čtečkami mají největší podíl Kindle od společnosti Amazon a čtečky od firmy PocketBook. Podíl ostatních výrobců na trhu v ČR je marginální.

Porušování autorských práv

Jak již bylo zmíněno výše, v ČR existuje zhruba 0,6 mil. zařízení, která jsou určena ke čtení e-knih, a další více jak milion tabletů, jež jsou pro čtení vhodné. S tímto počtem je v příkrém rozporu počet prodaných knih, který dosáhl v roce 2014 zhruba 1 mil. kusů. I když přičteme knihy zakoupené v zahraničí a knihy, které čtenář dostal legálně zdarma, tak je nepoměr zjevný a s velkou pravděpodobností lze za příčinu určit nelegální sdílení knih.

Podle dostupných informací se zdá, že velká část nelegálního sdílení jde na vrub knihám, které nejsou legálně v e-podobě k dispozici.

Zdroj: Palmknihy, SČKN

8/ Audioknihy v letech 2014 a 2015

Velikost trhu

Rok	Velikost trhu v mil. Kč	Podíl prodeje v elektronickém formátu
2012	50	10 %
2013	50	25 %
2014	55	35 %
2015	60	40 %

O českém trhu s audioknihami nejsou k dispozici objektivní čísla, proto zde uvádíme kvalifikovaný odhad na základě informací od subjektů působících na audioknižním trhu, vydavatelů i prodejců. V letech 2014 i 2015 lze pozorovat růst audioknižního trhu a pokračující silný trend přesouvání prodejů od fyzických CD nosičů k prodeji v elektronických formátech.

Vydavatelé audioknih

Čtyřmi nejvýznamnějšími vydavateli audioknih, s tržními podíly výrazně většími než u dalších vydavatelů, jsou v abecedním pořadí OneHotBook, Radioservis, Supraphon a Tympanum. Pozitivním trendem je, že produkcí a vydáváním audioknih se zabývá stále větší množství subjektů, včetně tradičních knižních vydavatelů.

Významní vydavatelé audioknih v abecedním pořadí:

Albatros Media
Audioberg
AudioStory
Kristián
Lumeni
Mladá fronta
OneHotBook
Panteon
Popron Music
Progres Guru
Radioservis
Supraphon
Tympanum
Vyšehrad
Walker & Volf

Počet vydávaných titulů se stále zvyšuje, ale i tak širší nabídky audioknih stále silně zaostávají za nabídkou knih papírových, na trhu je v roce 2015 asi 3 500 živých titulů mluveného slova.

Důležitým milníkem v rozvoji tohoto trhu bylo založení Asociace vydavatelů audioknih, která vznikla na počátku roku 2014. Cílem asociace je edukace v oblasti audioknih a jejich propagace, nejviditelnějším efektem její dosavadní činnosti je udílení ceny Audiokniha roku nejlepším titulům vybraným odbornou porotou a posluchači audioknih.

Distribuce a prodej

Distribuce fyzických CD nosičů se nadále potýká s tradičními problémy, zejména jde o špatnou prezentaci audioknih v rámci kamenných knihkupectví a také o neustále klesající počet specializovaných prodejen s hudebními nosiči. Prodej audioknižních CD se jako v mnoha jiných odvětvích přesunul ve velké míře na internet, kde je realizován zejména přes knižní a hudební e-shopy a také přes vlastní e-shopy vydavatelů.

Ještě silnějším trendem je změna formátu z fyzických nosičů na čistě elektronický způsob distribuce nahrávek přes internet do počítačů, tabletů a zejména chytrých mobilních telefonů, jejichž masové rozšíření je hlavním motorem těchto změn. Za pouhé 4 roky podíl prodeje audioknih v elektronickém formátu rychle vzrostl z nuly na 40 % v roce 2015. Největším specializovaným prodejcem je Audiotéka.cz, jediným dalším specialistou je Audiolibrix, který v roce 2014 představil model audioknižního předplatného. Alza.cz, Kosmas a Supraphonline a Rajknih.cz jsou další významní prodejci, pro něž nejsou audioknihy ke stažení hlavním artiklem, ale svým zákazníkům je úspěšně nabízejí v rámci širšího portfolia služeb.

Zdroj: Asociace vydavatelů audioknih

9/ Přímá státní podpora literatury v letech 2010–2015

Granty udělované MK ČR [v 1 000 Kč]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká beletrie	2 720	2 660	5 302	3 200	4 740	4 994
Překlady				2 000	2 340	2 989
Dětské knihy	585	700	1 080	800	920	1 207
Periodika	11 658	11 350	10 095	11 350	12 920	12 883
Sborníky	400	85	115	60	–	–
Ostatní projekty / Literární akce	4 440	3 397	1 702	4 590	6 080	6 399
Priority MK / Mimořádné dotace	7 820	5 055	4 302	200	1 200	–
Překlady českých knih	2 890	2 190	2 500	3 000	3 000	4 000
Česká knihovna	2 800	3 400	6 000	6 000	5 000	5 500
Celkem	33 313	28 837	31 096	31 000	36 200	37 972

Projekty všech grantových okruhů jsou dotovány v rámci výběrového dotačního řízení z prostředků vyčleněných z rozpočtu MK pro program „Kulturní aktivity“.

V tabulce jsou zahrnuty granty MK ČR v rámci několika grantových okruhů. Rozdělení konkrétních částek přidělených v rámci jednotlivých grantových okruhů navrhuje několik odborných komisí jmenovaných MK ČR. Výjimkou z tohoto pravidla jsou Významné a mimořádné akce (tzv. *Priority MK*, v roce 2014 tzv. *Mimořádné dotace*), jež byly zřízeny jako zvláštní program roku 2010. Do tohoto programu byly zařazovány projekty na základě rozhodnutí porady vedení ministerstva (např. vydávání spisů českých klasiků, Česká knihovna, Svět knihy, Měsíc autorského čtení, KomiksFest apod.), avšak byly rovněž předkládány odborné komisi k vyjádření. V roce 2015 prošly všechny přidělené granty posouzením odbornými komisemi.

V roce 2012 byla zřízena samostatná komise pro přidělování dotací překladům do češtiny (*Překlady*). Granty v této oblasti byly dříve rozdělovány odbornou komisí společnou i pro knihy českých autorů.

Kapitola *Ostatní projekty / Literární akce* zahrnuje velmi pestrou skupinu různých literárních setkání, seminářů, soutěží, akcí a cen.

Granty na vydávání Sborníků v roce 2014 přestaly být samostatnou položkou a byly přidělovány v rámci kapitoly Česká beletrie.

V roce 2015 byl významně navýšen (o 33 %) objem grantů udělovaných na vydání překladů českých autorů v cizině.

Údaje v tabulce uvádějí finanční objemy přidělené v rámci grantů MK v daném kalendářním roce. V oblasti knižních grantů jsou tyto částky vyplaceny jednak v rámci jednoletých grantů, ale také v rámci dvouletých grantů v následujícím roce. Např. v roce 2013 rozhodly komise o 123 českých grantech, ale část prostředků byla vyplacena rovněž v rámci 44 víceletých grantů přidělených v předchozích letech. Naopak byly rovněž vyplaceny prostředky na víceleté granty přidělené v letech předchozích. Celkový objem finančních prostředků vyplacených v letech 2013 a 2014 je následující (v 1 000 Kč):

	2013	2014
Česká beletrie	3 690	4 944
Překlady	1 775	2 323
Dětské knihy	889	700
Celkem	6 354	7 967
Překlady české literatury	1 995	3 289

Celkový náklad knih podpořených v letech 2013 a 2014 činil zhruba 120 000 a 143 000 výtisků (jde ovšem o náklady uvedené v přihláškách pro granty). To představuje zhruba 0,7 % a 0,9 % celkové roční české titulové produkce a zhruba 0,5 % všech prodaných knih. Průměrná dotace na jeden podpořený svazek pak byla zhruba 50 Kč (tedy asi 21 % průměrné koncové ceny):

		Počet dotovaných titulů	Celkový náklad [výtisků]	Průměrný náklad [výtisků]	Průměrná dotace na výtisk	Průměrná dotace na titul
Česká beletrie a literární věda	2013	60	47 160	786	68 Kč	53 333 Kč
	2014	88	65 730	747	72 Kč	53 864 Kč
	2015	87	59 550	684	84 Kč	57 402 Kč
Překlady do češtiny	2013	45	48 015	1 067	42 Kč	44 444 Kč
	2014	53	49 350	931	47 Kč	44 151 Kč
	2015	63	53 500	849	56 Kč	47 444 Kč
Dětská knihy a komiks	2013	18	24 354	1 353	33 Kč	44 444 Kč
	2014	18	27 900	1 550	33 Kč	51 111 Kč
	2015	21	26 700	1 271	45 Kč	57 476 Kč
Celkem	2013	123	119 529	972	50 Kč	48 780 Kč
	2014	159	142 980	899	56 Kč	50 314 Kč
	2015	171	139 750	817	66 Kč	53 743 Kč

Průměrná dotace na českou beletristickou či literárněvědní knihu je vyšší než průměrná dotace na dětskou knihu i průměrná dotace na překladovou knihu.

Podíl dotovaných dětských titulů na celkové produkci dětských titulů činí asi 1 % a podíl dotovaných beletristických knih a titulů z oblasti literární vědy na celkovém objemu těchto segmentů je zhruba 2 %.

Zdroj: MK ČR, Oddělení literatury a knihoven

10/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí

SČKN nemá k dispozici statistická data týkající se zaměstnanosti v oboru. Avšak pokud dokážeme odhadnout výkony knižního trhu a některé další parametry (např. průměrný rabat, průměrný překladatelský honorář, průměrná cena, průměrná mzda v daném odvětví atd.) a známe strukturu nákladů, můžeme alespoň hrubě odhadnout počet pracovních míst na českém knižním trhu. Z takového odhadu pak vychází, že se počet pracovních míst na českém knižním trhu v roce 2014 oproti předchozímu roku 2013 příliš nezměnil. Český knižní trh poskytuje tedy přibližně 10 650 pracovních míst:

Nakladatelští pracovníci	3 400
Knihkupci a distributoři	3 400
Autoři	800
Překladatelé	600
Grafici a typografové	650
Polygrafičtí pracovníci	800

Jedná se o přepočtené plné úvazky a je zřejmé, že zejména autorské a překladatelské honoráře jsou rozděleny mezi mnohem větší počet subjektů, z nichž mnozí nejsou závislí pouze na příjmech z této činnosti.

Metodika tohoto odhadu je popsána v oddíle Poznámky^[1].

11/ Možnosti vzdělávání v knihkupeckém a nakladatelském oboru v roce 2014

V České republice v současné době existují jen **tři střední školy**, které nabízejí střední vzdělávání pro knihkuppe a nakladatelské pracovníky:

- 1/ Střední škola knih, Bzenecká 4226, Brno (denní i dálkové studium pro knihkupeckou a nakladatelskou činnost)
- 2/ Střední škola knižní kultury, K Lučinám 2500, Praha 3 (specializace na knihkupecké a nakladatelské činnosti)
- 3/ Střední škola Náhorní, U Měšťanských škol 525, Praha 8 (jeden z oborů je věnován knihkupecké a nakladatelské činnosti)

Zdroj: MŠMT ČR

Vysokoškolské vzdělání formou konkrétního oboru na FF UP v Olomouci

Tento obor má název *Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích* a je vyučován na katedře bohemistiky. Jedná se o akreditovaný bakalářský obor s možností pokračování v téže specializaci na magisterském stupni. Z 50 procent se skládá z tradičních filologických disciplín a druhá polovina předmětů je zaměřena na nakladatelskou činnost a knižní kulturu.

Další vysoké školy již nabízejí pouze dílčí semináře:

V rámci vysokoškolského studia na **FF UK** v Praze lze navštěvovat výběrovou přednášku *Nakladatelská teorie* a semináře *Nakladatelská praxe* a *Příprava a vydávání e-knih* (přednášku i oba semináře vede V. Pistorius).

Na **FF MU v Brně** lze navštěvovat seminář *Čtenáři a čtení* (vede J. Trávníček).

Na **FSV UK v Praze** si studenti mohou zvolit přednášky *Dějiny nakladatelství* a *Základy nakladatelské praxe a teorie* (vede J. Halada).

Univerzita Pardubice v rámci Historicko-literárních studií nabízí semináře *Editorická a nakladatelská práce* (vede A. Kudláč) a *Dějiny knižní kultury* a *Knižní ilustrace*, které vede P. Panoch.

I další, zejména humanitní vysoké školy pak nabízejí jednotlivé semináře, které se týkají činností z oboru. Nejčastěji se jedná o základy redakční práce. Součástí nabídky výtvarných škol jsou i semináře o knižní typografii atp.

Zdroj: SČKN

12/ Knihovny v ČR v roce 2014

Prostor pro poskytování knihovnických a informačních služeb obyvatelům poskytuje zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), který rovněž vymezuje a přizpůsobuje legislativní úpravu oblasti knihovnictví požadavkům současného společenského i technologického vývoje.

Dle evidence vedené Ministerstvem kultury ČR bylo v roce 2014 v České republice
5 360 knihoven.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Počet knihoven	5 415	5 408	5 401	5 381	5 360
Počet registrovaných čtenářů (v tisících)	1 431	1 462	1 450	1 430	1 437
Počet výpůjček (v tisících)	66 773	67 220	66 259	64 208	62 614
Počet zaměstnanců v knihovnách	5 127	5 030	5 387	5 235	5 345
Prostředky na nákup knihovního fondu v Kč	293 376 477	309 673 371	305 818 366	322 919 344	–

Dle výše uvedeného zákona tvoří systém knihoven v ČR:

- a/ knihovny zřízené Ministerstvem kultury ČR (Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna a Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana)
- b/ krajské knihovny zřízené příslušným orgánem kraje
- c/ základní knihovny zřízené příslušným orgánem obce nebo jiným zřizovatelem
- d/ specializované knihovny.

Zdroj: Nipos, SČKN

13/ Knižní veletrhy v roce 2014

Nedílnou součástí knižního oboru jsou knižní veletrhy a nejrůznější knižní prodejní akce a festivaly. Mezi nejznámější patří **Svět knihy Praha** a **Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě**.

Svět knihy Praha

Mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha patří mezi akce s celorepublikovým významem, které jsou zaměřeny na vyváženou komerční i kulturní prezentaci. Veletrh se koná od roku 1995 a je velmi populární mezi širokou čtenářskou veřejností. Doprovodný literární festival nabízí celou řadu programů – odborných seminářů a konferencí, ale i setkání se spisovateli a autorská čtení, prezentace nakladatelských domů, oceňování edičních a tvůrčích počinů. Probíhá každoročně v květnu.

Svět knihy Praha	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet vystavovatelů	319	416	322	395	339	409
Počet stánků	202	194	211	195	192	191
Plocha (m ²)	3 291	2 930	3 016	3 239	2 984	3 203
Počet návštěvníků	35 000	40 000	38 000	36 000	36 000	38 000

Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě

Tento veletrh se v Havlíčkově Brodě koná od roku 1991. Jeho prvotním cílem bylo zprostředkování kontaktů mezi nově vznikajícími nakladateli a knihkupci. V průběhu let se k Podzimnímu knižnímu veletrhu přidružilo mnoho doprovodných programů, pořádaných kulturními institucemi jak z Havlíčkova Brodu, tak celostátního významu. Veletrh probíhá každoročně v říjnu. V roce 2010 vystavovalo 158 subjektů, jejichž knihy si prohlédlo 13 000 návštěvníků. V roce 2011 své knihy vystavilo 161 vydavatelů a přišlo 14 000 návštěvníků, v roce 2012 vystavovalo rekordních 170 vystavovatelů a přišlo 15 000 návštěvníků, což je zhruba stejně jako v roce 2013, kdy vystavovalo 165 vystavovatelů. V roce 2014 sem zavítalo o něco méně návštěvníků – přibližně 14 500, ale počet vystavovatelů byl stejný, tedy 165.

Další knižní trhy

V září se koná v Lysé nad Labem spíše regionální **Polabský knižní veletrh**. Od roku 2011 je každoročně pořádán **Ostravský knižní veletrh**. Na počátku června se pod širým nebem na pražské náplavce pod Rašínovým nábřežím v Praze pořádá knižní jarmark **Knihex**, který představuje menší nakladatelství a jejich produkci. Stále více se prosazuje do povědomí nejen odborné veřejnosti projekt **Tabook** v Táboře, který se od roku 2012 profiluje jako festival nezávislých nakladatelů spojený s knižní nabídkou.

Zdroj: SČKN

14/ Kampaně a projekty propagující četbu knih v roce 2014

Podpoře četby se věnuje řada dlouhodobých projektů i jednorázových kampaní a festivalů. Některé akce si věnují jen specifickému okruhu literatury jako básnické a recitační festivaly Ortenova Kutná Hora či Šrámkova Sobota, festival komiksu KomiksFest či sci-fi a fantasy Festival fantazie v Chotěboři. Jiné akce mají obecnější charakter:

Celé Česko čte dětem (Celeceskoctedetem.cz)

Inspirací pro vznik tohoto projektu je obdobný úspěšný program Celé Polsko čte dětem zaměřený na propagaci četby dětem rodiči každý den a nahlas.

Čtení pomáhá (Ctenipomaha.cz)

Projekt pomáhá rozdělit každý rok miliony korun na dobročinné účely. O tom, kdo pomoc obdrží, rozhodují dětská čtenářská komise. Každé dítě, které se zapojí do projektu, získá po přečtení některé ze seznamu vybraných knih kredit 50 Kč, který může věnovat na jeden z nominovaných dobročinných projektů.

Den nepřečtených knih (Denneprectenychknih.cz)

Kampaň knihkupectví Martinus.cz tvrdí, že běžný Čech má ve své knihovně 30 nepřečtených knih, a vyzývá k přečtení alespoň jedné z nich. Lze se také inspirovat čtenářskými tipy, jak číst a udělat si svůj Den nepřečtených knih každý den.

Děti, čtete? (Meander.cz/detictete)

Festival čtení a divadla je spojený s výstavou originálů ilustrací a knih pro děti. Je určen školním třídám, školkám, rodičům a všem dětem. V průběhu festivalu se příběhy objevují nejen v podobě autorských čtení, ale i divadel a výtvarných workshopů. Nechybějí ani filmy a hudební vystoupení a vernisáž výstavy ilustrací knih obsažených v katalogu Nejlepší knihy dětem.

Festival spisovatelů (Pwf.cz)

Kořeny festivalu jsou spjaty s osobou Michaela Marche a sahají až do roku 1980. Od roku 1991 tento festival pravidelně na jaře prezentuje v České republice zahraniční autory.

Knihy – Závislost na celý život (Sckn.cz)

Kampaň Svazu českých knihkupců a nakladatelů podporuje formou zajímavě řešených spotů význam četby a vztahu k literatuře.

Knihománie (Knihomanie.cz)

Tato kampaň firmy Euromedia Group na podzim roku 2013 současně v 250 českých knihkupectvích i mimo ně propagovala 22 vybraných titulů.

Knihy bez DPH (Knihybezdpn.cz)

Cílem SČKN bylo oslavou Světového dne knihy a autorských práv – v knihkupectvích se 23. 4. na všechny tituly vztahovala sleva 15 % – upozornit na neúměrně vysokou DPH na knihy v České republice. Díky této akci se podařilo vstoupit do legislativního procesu a DPH na knihy se od roku 2015 snížila na 10 %.

Listování (Listovani.cz)

Projekt scénického čtení LiStOVáNí představuje každý měsíc nový titul a v zhruba hodinovém divadelním představení s rekvizitami, kostýmy a hudbou se snaží divákům představit knihu z nového úhlu.

Měsíc autorského čtení (Autorskecteni.cz)

V současnosti největší český literární festival, který se od roku 2000 pravidelně koná v období letních prázdnin a postupně se rozšířil z Brna do Ostravy, Wroclavi a Košic a rovněž se rozrostl o zahraniční autory.

Nejlepší knihy dětem (Nejlepsiknihydetem.cz)

Původně katalog doporučených dětských knih českých autorů se stal celoročním projektem čtení, jež vyvrcholí vždy v říjnu vydáním nového katalogu pod záštitou SČKN a České sekce IBBY.

Praha – město literatury (Prahamestoliteratury.cz)

Projekt na podporu pražského literárního života, který vznikl v roce 2009 z iniciativy Městské knihovny v Praze a Českých center.

Rosteme s knihou (Rostemesknihou.cz)

Kampaň byla zahájena na podzim roku 2005 společností Svět knihy jako nekomerční aktivita založená na spolupráci s knihovnami, školami, literárními časopisy i nakladatelstvími. Projekt je součástí mezinárodní skupiny EU Read.

Velký knižní čtvrtek (Velkyctvrtek.cz)

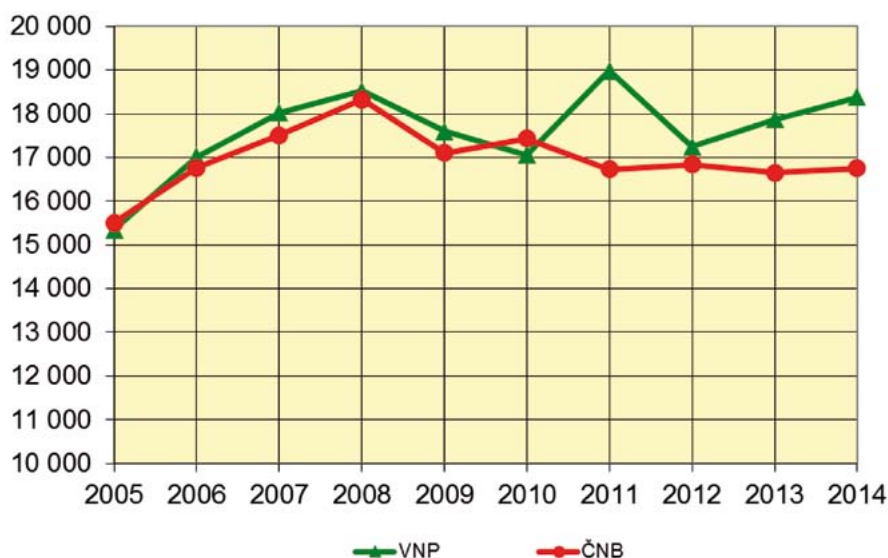
Jedná se o kampaň firmy Kosmas na podporu kvalitních knížek. K určitému podzimnímu a nově i jarnímu datu jsou v knihkupectvích i mimo ně propagovány vybrané kvalitní tituly, které se ocitnou na pultech během jednoho dne.

Zdroj: SČKN

Kapitola 1

^[1] Počet titulů vydaný v jednotlivých letech se zjišťuje velmi obtížně. Donedávna byl tento počet brán z Výkazů o neperiodických publikacích (VNP), které každoročně vydává Národní knihovna (NK) a některé zdroje se o tento zdroj doposud opírají. Toto číslo však se skutečným počtem vydaných titulů koresponduje pouze částečně: udává počet neperiodických publikací, které v daném roce dorazily do Národní knihovny. VNP je vydáván vždy na začátku roku (únor, březen), avšak tituly starého roku proudí do NK silným proudem ještě do konce prázdnin. Do příštího VNP tak přepadáva odhadem asi 30% roční produkce. Počty uváděné VNP, se proto vztahují k části produkce minulého roku, zato však nezapočítávají část produkce roku nového. Kromě toho se do nich započítávají rovněž tituly z tzv. šedé sféry, které se do katalogu NK jako knihy nedostanou (jedná se o různé nepublikované vysokoškolské a habilitační práce, výroční zprávy institucí a škol, katalogy a programy veletrhů a festivalů, katalogy aukcí, katalogy výstav, které nejsou distribuovány prostřednictvím knižního trhu, divadelní programy, komerční katalogy, firemní adresáře a seznamy inventáře, vč. přírůstků knihoven, nepublikované výzkumné zprávy, propagační materiály (turistické, politické – např. volební, obchodní), pozvánky, interní dokumenty apod.).

Pro přesnější odhad roční titulové produkce je proto lepší vzít počty titulů s daným vročením, které jsou evidovány v katalogové databázi Česká národní bibliografie (ČNB). Oba dva zdroje vykazují určité rozdíly, které jsou markantní zejména v roce 2011 (ČNB: 16 639 a VNP: 18 985), v roce 2013 (ČNB: 16 650, VNP: 17 876) a 2014 (ČNB: 16 750, VNP: 18 379):

Tento rozdíl vysvětlují pracovníci NK změnou metodiky zařazování titulů do ČNB v roce 2011, kdy se do databáze přestaly zařazovat tituly z tzv. šedé zóny (viz výše), zatímco před rokem 2011 se do ČNB zařazovaly. Rozdíl obou čísel v letech 2013 a 2014 zatím neumíme interpretovat.

Počet titulů v jednotlivých letech se časem mírně mění, tak jak knihovna zpracovává ještě opožděně dorazivší tituly. Tento příliv opožděných titulů časem slábne, přesto však kupříkladu od října 2013 do září 2014 vzrostl počet titulů s vročením 2012 registrovaných v ČNB zhruba o 490 a za dalších 12 měsíců o dalších 250 (během dvou let tedy o zhruba 740). S podobným nárůstem počítá proto i odhad počtu titulů vydaných v roce 2013 a 2014.

^[2] Údaje v této tabulce se opírají o VNP z let 1993–2014 s výjimkou roku 1997, neboť VNP z tohoto roku údaje o překladech neobsahuje.

^[3] Jednotlivé použité tématické oblasti byly vytvořeny spojením následujících jednotlivých kapitol VNP: Všeobecné knihy, beletrie – 1, 22, 23b, 25; Přírodní vědy: 12, 13, 14, 24; Společenské vědy, umění – 2, 3, 4, 8, 10, 11, 19, 20, 21, 23a; Technické vědy: 15, 16; Ekonomie, právo, politika: 5, 6, 7, 9, 17, 18.

Kapitola 2

^[1] Výpočet odhadu objemu knižního trhu v roce 2014

Parametry:				
prům. knihkupecký rabat				34 %
prům. rabat zahraničních knih				30 %
prům. rabat učebnic				27 %
Tržby (v mil. Kč)	celkové subjektů	v distribučních cenách	v koncových cenách	Poznámka
Velkoobchodní společnosti:				
Euromedia – distribuce	676	659	998	odečten odhad MO obratu
PEMIC	510	476	721	7/2013-6/2014, odečten odhad MO obratu
Kosmas	508	423	641	vlastní sdělení, odečten odhad MO obratu
Pavel Dobrovský – Beta	212	161	244	7/2013-6/2014, odečten odhad MO obratu
Levné knihy	305	101	153	odečten odhad MO rabatu a neknižního zboží (50 %)
učebnice	205	204	279	NIXTA, Aleš Čeněk – částečně odhad
další	206	169	255	Karmelitánské, Nakladatelský servis, NS Centrum, Krameriova, Seqoy aj. – odhad, částečně na základě starších dat
přímý prodej nakladatelů		110	132	počítáno 5 % obratu, prům. rabat 17 %
Nakladatelé s vlastní distribucí:				
Euromedia – vlastní zboží	522	522	791	
Albatros Media	471	471	714	7/2013-6/2014
další	960	552	835	Grada, Slovart a další především odborná literatura (právní, lékařská aj.) – odhad
učebnice	181	140	192	Fraus a další – odhad
Tarsago (Reader's Digest)	297	150	150	údaj z r. 2013, započten odhad knižního zboží (50 %)
přímý prodej			-29	odečet prům. rabatu 17 % při 10 % podílu
vzájemný pře prodej distribucí	-180	-139	-211	odhad
dovoz zahraniční literatury	400	400	571	Megabooks, Bohemian Ventures, ILC, Folio aj., odečten odhad MO obratu
vývoz literatury (Slovensko)			-147	odhad cca 2,5 % českého trhu
Celkem			6 290	
V konc. cenách s DPH (15 %)			7 233	
Po zaokrouhlení (s DPH)			7 200	
Odhadovaná chyba (5 %)			±350	

Vysvětlivka: MO = maloobchod

Kapitola 4

^[1] Databáze NK ČR registruje celkem 2 693 různých jmen nakladatelů, kteří vydali knihy v roce 2014. Z toho 1 813 (rok 2013: 1 726, rok 2012: 1 647, rok 2011: 1 673) má přidělen vlastní kód nakladatele ISBN, ostatních 880 (rok 2013: 904, rok 2012: 945, rok 2011: 1 032) vlastní kód nakladatele nemá. Některá z těchto jmen ovšem odkazují na stejný subjekt. Odstranili jsme proto všechny dvojznačnosti, na něž jsme přišli, zejména pak jsme opravili evidentní překlepy a pod jediný subjekt sjednotili:

- různě zapsaná stejná jména (např. *Svět knihy* a *Svět knihy: spol. s r.o.*)
- publikace různých útvarů téže vysoké školy (např. publikace nakladatelství Karolinum a všech fakult Univerzity Karlovy)
- publikace všech ústavů AV ČR (včetně nakladatelství Academia)
- publikace různých útvarů téhož orgánu státu (např. ministerstva, Národní památkový ústav) či regionální správy (např. městského úřadu)
- různojazyčné překlady názvu nakladatele (např. *Charles University* a *Univerzita Karlova*)
- různé imprinty resp. nakladatelské útvary patřící jedné společnosti (*Albatros*, *Euromedia*)

Kapitola 7

^[1] Zdroj: <http://www.statista.com/statistics/190800/ebook-sales-revenue-forecast-for-the-us-market/>

^[2] Zdroj: Ruediger Wischenbart Content and Consulting z dubna 2014

^[3] Zdroj: <http://goodereader.com/blog/e-book-news/polish-ebook-industry-on-the-rise>

^[4] Zdroj: Palmknihy, říjen 2014

Kapitola 10

^[1] Odhad počtu pracovních míst je založen na následujících parametrech. Pokud je odhad příslušného parametru opřen o externí prameny, je ve třetím sloupci této tabulky jsou uvedeny. V ostatních případech jde o odhad parametru opřený o zkušenost. Se změnou každého parametru se výpočet počtu pracovních míst může poněkud lišit.

Celková tržba za knihy	7 200 000 000 Kč	<i>vyplývá z odhadu celkového objemu knižního trhu</i>
Počet výtisků vydaných za rok	27 600 000	<i>vyplývá z odhadu celkového objemu tržeb a průměrné ceny</i>
Poměr přeložených titulů na celkové produkci	36,7 %	<i>VNP</i>
Průměrná cena knihy v roce 2013	240 Kč	<i>studie J. Trávníčka, vybrané číselné řady</i>
Počet titulů vydaných za rok	16 400	<i>ČNB</i>
Průměrný počet stran jedné knihy	223	<i>analýza údajů z databáze České knihy</i>
Podíl polygrafických nákladů na ceně	30 %	
Podíl mzdových prostředků na režijních nákladech nakladatelství	66 %	
Průměrný autorský honorář	7 %	
Průměrný překladatelský honorář za normostranu překladu	150 Kč	
Průměrný výtvarný honoráře na titul	5 000 Kč	
Průměrná cena zlomu na titul	8 000 Kč	
Hrubý zisk nakladatelství	4 %	
Průměrná mzda v oboru	20 000 Kč	
Průměrný rabat	46 %	
Podíl ceny práce v polygrafii	50 %	
Velkoobchodní rabat při prodeji zahraničních publikací	40 %	